

Enteral nutrition

Nasogastrisk sond och ny rutin för röntgen

Läkemedelskommitténs lunchföreläsning 23-10-31

Christian Arns, överläkare Öron-Näsa-Hals
Linda Ölund och Anette Svensson, Nutritionssamordnare, leg. dietister

Handläggare

Ingela Ugurlu (iuu001)

Fastställare

Magnus Johansson (mjn222)

Gäller för

Hälsa- och sjukvårdsförvaltning

Dokumenttyp

Riktlinje

Giltigt till och med

2025-01-26

Granskare

Christian Arns (nas001), Per Eriksson (pen006), Björn Åslin (ban033), Anette Svensson (asm016)

Fastställt

2023-07-26

Reviderat

2023-07-26

Dokumentnr / Version

764081 / Version 1

Processägare**Ytterligare information**

Framtaget i samarbete med Linda Ölund och Terapigrupp Nutrition och vätska. Utarbetat av Anette Svensson.

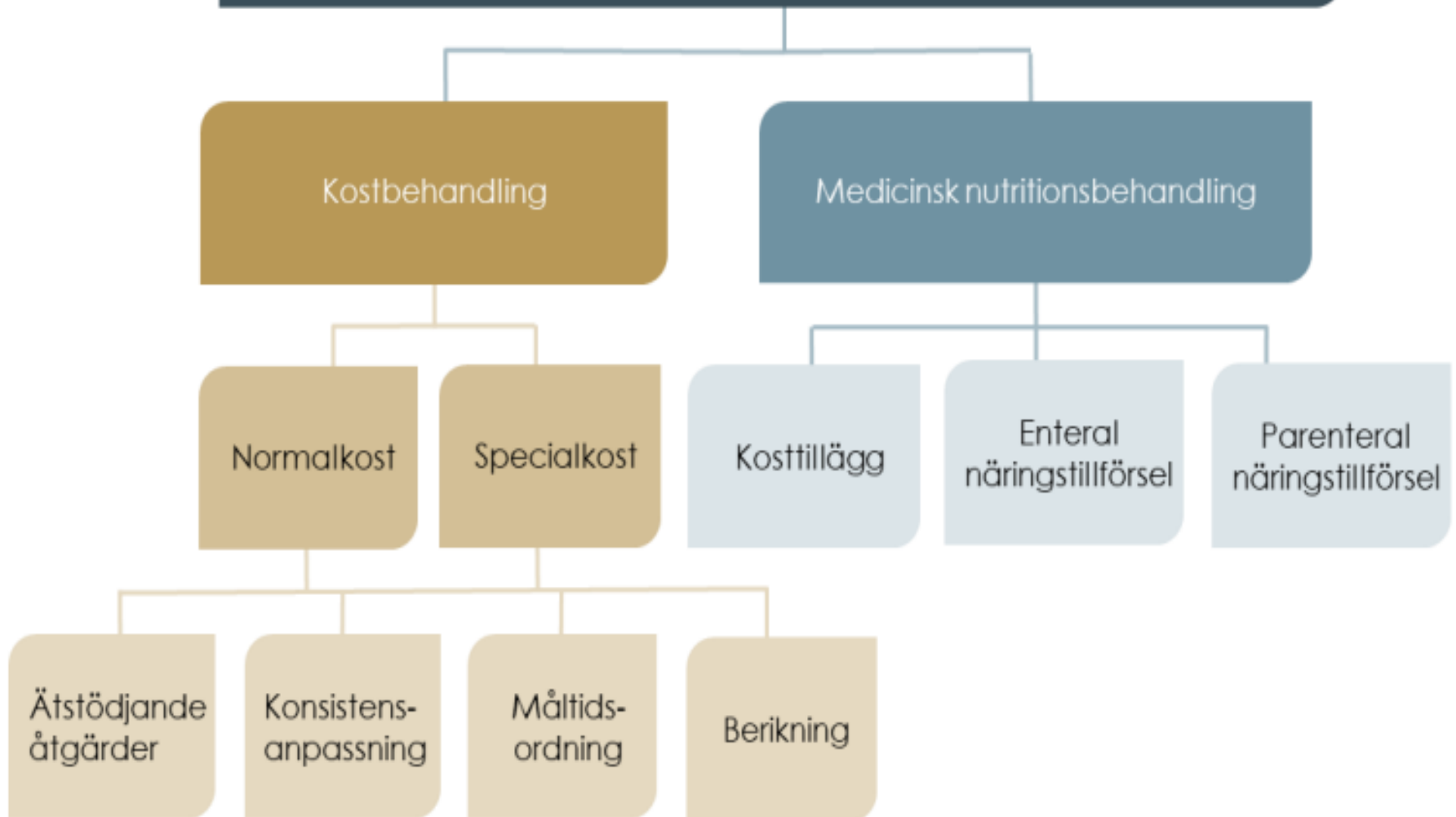
Nutrition - Enteral nutrition, kontroll av sondläge, hantering och skötsel av nasogastrisk sond

Innehåll

Bakgrund.....	2
Syfte	2
Avgränsning	2
Olika typer av nutritionssonder	2
Kontraindikationer till sondinläggning.....	2
Vem får sätta sond	2
Sondinläggning	2
Kontroll av sondläge och skötsel av nasogastrisk sond	2

Nutritionsbehandling

Behandling som syftar till att tillgodose en patients behov av näringsämnen

Sond via näsan

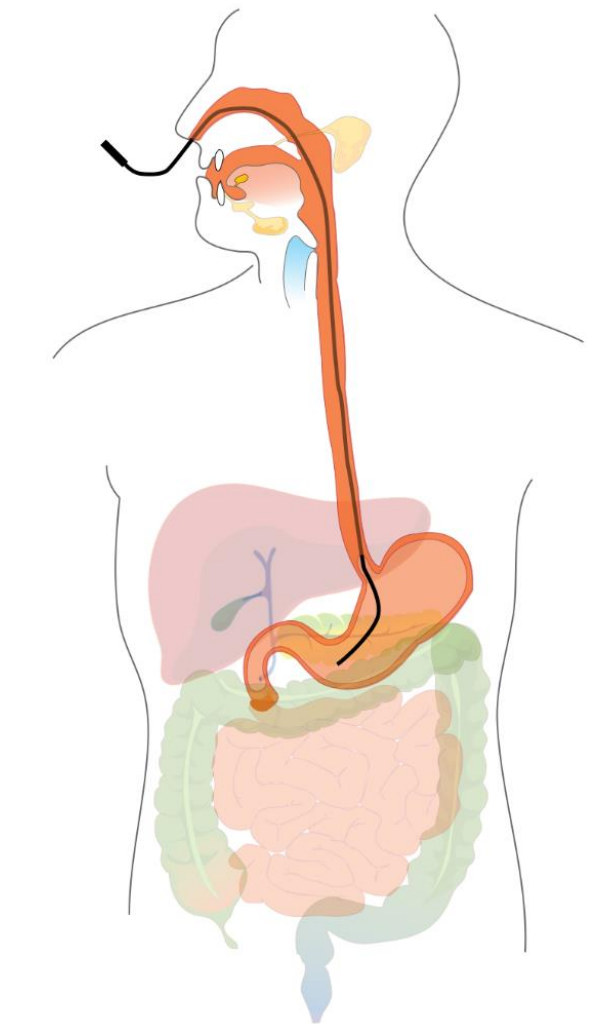
*Vid kortvarigt behov av enteral nutrition
4-6 veckor*

Nasogastrisk

- Sond från näsan till ventrikel
- Korttidsbehandling vid akut sjukdom
- Efter strålbehandling mot head-neck
- När det är oklart hur länge patienten behöver enteral nutrition

Nasojejunal

- Sond via näsan till jejunum, nedan Treitz.
- Vid ventrikelretention/ej fungerande magsäck
- Sätts med hjälp av röntgen
- Max hastighet 125 ml/h

- Nasogastriska sonder finns i olika grovlekar (kateterddiameter) och längder. Grovleken anges i Cherrière (Ch) eller French (Fr)
- Den vanligaste sonden för vuxna inom regionen är **Flocare Ch 8, 110 cm** (*1,75 mm innerdiameter*).

Gastrostomi PEG

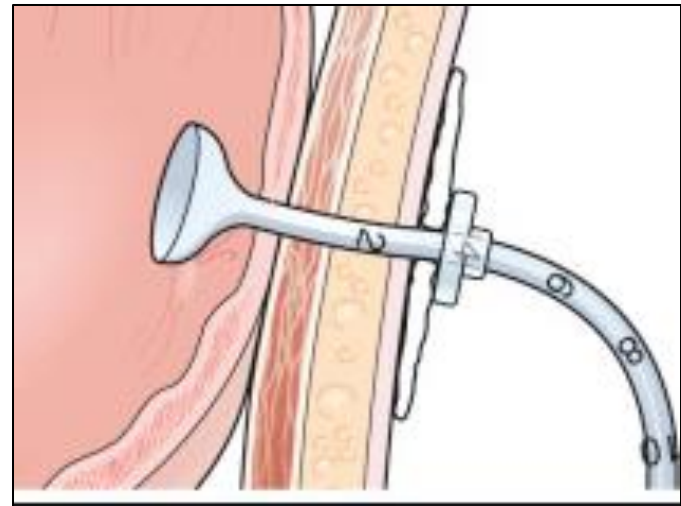
PEG- Perkutan endoskopisk gastrostomi

- anläggs som en förbindelse genom bukväggen till magsäcken med hjälp av ett gastroskop.
- Katetern hålls på plats med hjälp av en stopplatta på insidan och en stopplatta som fixeras på utsidan mot bukväggen.
- En PEG kan vanligen börja användas samma dag som den sätts.

RIG – Radiologiskt insatt gastrostomi

Witzel-fistel

- Öppen gastrostomi anläggs genom laparotomi, en kateter med ballong läggs in i magsäcken.

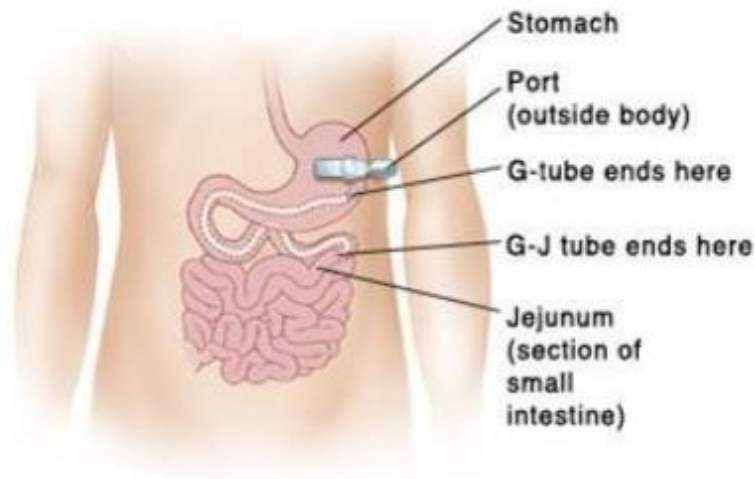
Gastrostomiport "Knapp"

Vid långtidsbehandling

- När patienten har haft en PEG i mer än 6-8 veckor och om stomat är läkt, kan katetern ersättas av en gastrostomiport, sk "knapp". Kopplingen till matningsslang ligger då i hudplanet.
- Kan även sättas in direkt, utan föregående PEG. Sätts med sk "Introducer kit"
- Matningsslang används vid matning och läkemedel

Jejunostomi

- PEJ Direkt till tunntarmen
- PEG-J Sätts i ventrikel med kateter till jejunum

Sondnäringsar

- Olika energi- och proteininnehåll möjliggör individanpassad nutrition
- Sjukdomsspecifika varianter
 - Malabsorption
 - Kronisk diarré
 - Intensivvård
 - m.m...

Matningstekniker

- Pump
- Gravitationsmatning
- Bolusmatning

Rutin att **alltid** kontrollera sondläget med röntgen tas bort

Sondens läge kontrolleras med

- **Kurr-test**
och
- **pH-test**
- Röntgen kontroll görs vid behov

Kontroll av sondläge steg 1)

Kurr-test

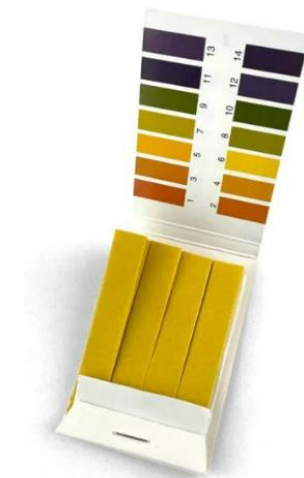
- Blås in 10-20 ml luft via sonden och lyssna med stetoskop.
- Ett typiskt "kurr-ljud" ska höras tydligt över epigastriet
- Om ett rapliknande ljud hörs från munnen ligger sonden fel och läget måste korrigeras

Kontroll av sondläge steg 2)

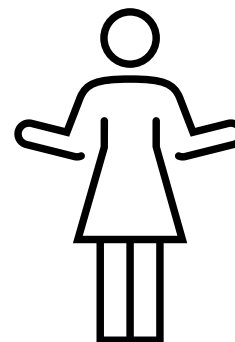
pH-test

- Magsaft aspireras med hjälp av en spruta
- Kontrollera att pH-värdet med lackmuspapper
- Vid pH 4 eller lägre ligger sonden i korrekt position i ventrikeln (surt maginnehåll)
Lackmuspapperet färgas rött vid surt pH
- Vid användning av protonpumpshämmare höjs pH i ventrikeln,
 - det finns en risk att pH överstiger 4,5 och därmed inte rödfärgar lackmuspapperet, trots att sondspetsen ligger i ventrikeln
 - Ett tydligt ”kurr-test” kan då räcka men vid osäkerhet röntgas patienten

När kontrolleras sondläget med röntgen?

- Vid osäkerhet om sondens läge kvarstår trots kurr- och pH-test
- Patienten är medvetandesänkt
- Patienten helt saknar reflexförmåga
- Sondspetsen ska ligga i tunntarmen

Vem får sätta sond?

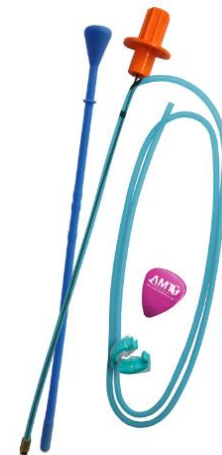
Läkaren ordinerar sondsättning

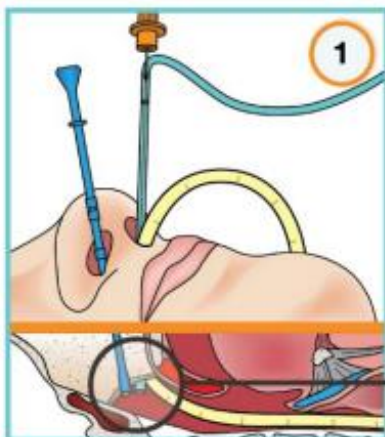
Sjuksköterska eller läkare med reell kunskap sätter sonden

Sondfixering "Bridle Pro"

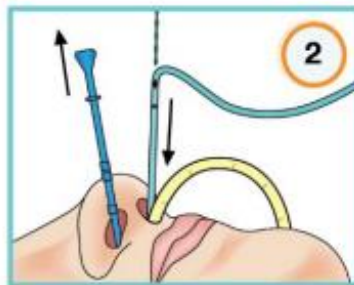
- Ofrivilliga utdragningar undviks
- När patienten är "plockig"
- Ingen tejp behövs i ansiktet
- Beställs via Proceedo
 - Sondfixering Bridle Pro 8-10 FR

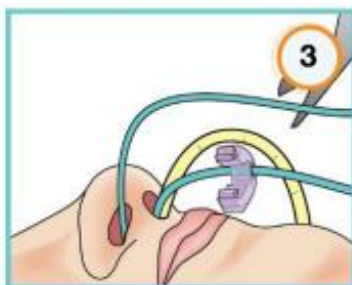
Så här använder du Bridle™ Pro

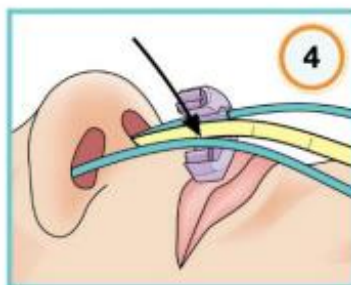
För in ledaren i den fria näsborren för sedan in ledaren med mandräng i näsborren där sonden är placerad tills magneterna klickar ihop.

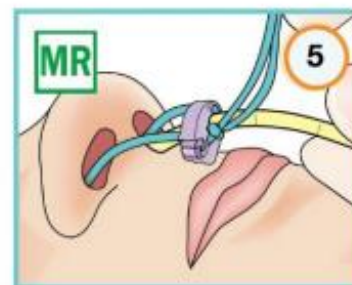
Ta ut mandrängen och dra sakta ut motsatt ledare tills den blå tuben kommer ut ur näsborren.

Klipp av överskott av tub men lämna kvar tillräckligt för att kunna knyta en knut.

Placera tubändarna i de avsedda skårorna i klämman.

Stäng klämman ca 1 cm från näsan, knyt ihop tubändarna och klipp av överskott av tub.

Så här tar du bort Bridle™ Pro

- Klipp av den ena tuben
- Drag försiktigt ut både sond och Bridle tub

Vem får ge sondnäring via sond

Sjuksköterskan ansvarar för genomförande av enteral nutrition men det finns inga särskilda regler för vem som får mata via sond.

Hälso- och sjukvårdspersonal med reell kompetens för arbetsuppgiften får sköta sondmatning.

Till hälso- och sjukvårdspersonal räknas personer som är verksamma vid en vårdinrättning och medverkar i hälso- och sjukvård, det vill säga att även undersköterskor och vårdbiträden med reell kompetens kan sköta sondmatningen.

Läs mer på Socialstyrelsens hemsida

Läkemedel via sond

- Läkemedelsgenomgång
 - Behövs annan beredningsform?
 - Dosjustering?
 - Fler läkemedelstidpunkter?
 - Kan vissa läkemedel pausas?

- Om sonden åker ut, kan läkemedel vänta?

Kom ihåg munvård!

- Noggrann munvård är extra viktigt när patienten inte äter alls per os!

Hälso- och sjukvårdsuppgift eller Egenvård?

- Kan patienten själv, eller med hjälp av någon annan, sköta sondmatning i hemmet vid hemgång?
- Medicinskt ansvarig läkare gör bedömning innan utskrivning från sjukhus.

Involvera patienten så tidigt som möjligt!

Komplikationer?

Etik?

”Uppdrag Nutrition” HälSam

Samverkan kring personer med behov av nutritionsstöd i hemmet

- Ansvarsfördelning
- Tydligare process
- Jämlik vård i länet

Enteralt nutritionsteam startar 2024

- Regionövergripande, även uppföljningar i kommunens särskilda boenden och LSS
 - Sjuksköterska sitter fysiskt i Örnsköldsvik
 - Dietister finns fysiskt i Sundsvall
- Samlad kompetens
- Ökad patientsäkerhet
- Säkrare och snabbare utskrivningsprocess
- Rätt material till rätt patient
- Minskade kostnader och svinn för förbrukningsmaterial
- Upphandling av rätt produkter

Läs mer

Riktlinje Nutrition - Enteral nutrition, kontroll av sondläge, hantering och skötsel av nasogastrisk sond
[764081 \(rvn.se\)](#)

Intranätet och vårdgivarwebb

[Nutrition - RVN Intranät](#)

[Vårdgivarwebb Västernorrland - Nutrition \(rvn.se\)](#)

Vårdhandboken

[Nutrition, enteral - Vårdhandboken \(vardhandboken.se\)](#)

Läkemedelsverket

[Ordnation och hantering av läkemedel via enteral infart eller sond | Läkemedelsverket \(lakemedelsverket.se\)](#)

Espen Guidelines

[ESPEN guideline on home enteral nutrition](#)

[ESPEN practical guideline: Home enteral nutrition](#)

Checklista vid utskrivning med enteral nutrition

För dokumentation i Prator eller information till patient vid egenvård

	Utfört	Ej aktuellt	
Typ av infart för enteral nutrition (sond/PEG/Knapp, typ och storlek)	☐	☐	
Ordination av enteral näringstillförsel (sondmatningsschema)	☐	☐	
Planering för byte av sond/PEG/Knapp tidplan, ansvarig	☐	☐	
Plan för läkemedel via enteral infart	☐	☐	
Riskanalys gjord (Kan sondnäring gå in utan övervakning/kan patienten larma vid problem?)	☐	☐	
Egenvårdsintyg	☐	☐	
Enteralt Nutritionsteam inkopplat	☐	☐	
Kontaktuppgifter till ansvariga	☐	☐	

	Skickas med	Meddelat vebederb. beställare	
Sondnäring	☐	☐	
Aggregat	☐	☐	
Matningsslang (om gastrostomiknapp)	☐	☐	
Sprutor	☐	☐	
Extra sond/knapp	☐	☐	
Pump	☐	☐	
Ryggsäck/bordsstativ	☐	☐	
Droppställning (kommunens ansvar när de är inkopplade)	☐	☐	
Övrigt material, adaptrar, omläggning till PEG/knapp, tejp till sond eller dyl.	☐	☐	